

Левицький Віталій
доктор історичних наук, доцент
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Vitalii Levytskyi
Doctor of Sciences (History), Docent
Associate Professor of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

**ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК ОДИН З ФАКТОРІВ РОЗВИТКУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ
ENTREPRENEURSHIP AS ONE OF THE FACTORS OF THE DEVELOPMENT
OF NATIONAL ECONOMY**

Світовий досвід показує, що без вільної ринкової економіки, без самостійного виробника, без підприємницької активності процвітання суспільства неможливо. Формування малих і середніх ринкових структур у всіх без винятку галузях і сферах економіки країни відповідає світогосподарським тенденціям економічних процесів, так як у всіх країнах світу в сфері малого та середнього бізнесу діє значна кількість невеликих підприємств різноманітного профілю. Підприємництво є найважливішим елементом ринкової економіки, в значній мірі сприяє інтенсивному розвитку держави, багато в чому визначає темпи економічного зростання, структуру і якість валового національного продукту.

Існують причини, які вказують на те, що підприємницька діяльність буде зменшуватися внаслідок того, що національна економіка стане більш розвинутою. Адже, громадяни мають різний ступінь здібностей щодо управління та організаторських умінь, тобто якщо економіка держави багатіє, середній розмір підприємств змушений збільшитися. Адже середній розмір фірми є зростаючою функцією багатства національної економіки, якщо праця і капітал є взаємозамінними. Тому збільшення статутного капіталу підвищує віддачу від роботи і знижує віддачу від управління. Тобто не провідні менеджери усвідомлюють, що можуть заробити більше грошей, якщо працюватимуть на велику корпорацію. При такій моделі економічного розвитку збільшення акціонерного капіталу (через приватне підприємство, прямі іноземні інвестиції або за рахунок державної власності) збільшить повернення для ведення діяльності, пов'язаної з підприємництвом. При цьому зв'язок між підприємницькою діяльністю та економічним розвитком буде негативним. Тобто, як тільки економіка стає більш розвинутою, буде зменшуватися кількість людей, які реалізують підприємницьку діяльність [1].

Для гармонійного розвитку підприємництва, як самостійної підсистеми ринкової економіки, необхідно враховувати всі його особливості зокрема діалектичний характер розвитку підприємницької діяльності. В даному контексті мається на увазі автономність підприємництва, з одного боку, і його залежність від всієї економічної системи - з іншого. Автономність підприємництва, як самостійної підсистеми в ринковій економіці проявляється через його основні функції (отримання вигоди та інноваційна діяльність) і визначає те загальне, що характерно для підприємництва в будь-якій соціально-економічній обстановці. А залежність підприємництва від всієї економічної системи виражається через його взаємодію з цією системою за допомогою конкуренції та механізму регулювання економіки. У цьому діалектичному розвитку підприємництва, як самостійної підсистеми ринкової економіки полягає джерело його розвитку і життєдіяльності, а також база для державного регулювання підприємницької діяльності.

При цьому підприємницька діяльність повинна розвиватися у всіх напрямках. У зв'язку з цим, держава повинна враховувати і автономність підприємництва, і в той же час регулювати його діяльність. Крім того, можна виділити ряд напрямків, які можуть реально забезпечити розвиток підприємництва, зробивши його дієвим фактором господарського життя.

1. Великі індустріальні підприємства могли б виступати як організатори малого промислового підприємництва шляхом надання останньому замовлень, виробничих потужностей, устаткування, технологій, кадрів.

2. Посилення інвестиційної активності. Нині інвестиції здійснюються за кількома напрямками: державне фінансування в рамках цільових федеральних програм, фінансування з регіональних і місцевих бюджетів, кредитування закордонними організаціями, венчурне фінансування, амортизаційні відрахування. Незважаючи на наявність такої великої кількості каналів фінансування, інвестиційний клімат для підприємництва не можна назвати сприятливим. Причин цього багато, уявімо деякі з них: кожен з каналів діє самостійно, і вони в сукупності становлять єдину, скоординовану систему; є великі складності, як при формуванні джерел капіталовкладень, так і при практичній реалізації останніх.

3. Складовою частиною політики протекціонізму є податкова система. Податки відображають суть відносини держави і підприємця.

Для перспектив національного підприємництва необхідно створювати сприятливі умови щодорозвитку підприємницької інфраструктури та покращення бізнес-клімату. Проте можна констатувати, що в Україні немає потрібного обсягу послуг з бізнес-підтримки. Інфраструктура з підтримки бізнесу не отримує достатніх обсягів фінансування, не розвинені відповідне устаткування, методології та знання для надання послуг підтримки відповідного рівня. Найбільше потерпають від такого становища компанії-початківці та малі й середні підприємства, оскільки вони переважно не здатні самостійно приєднатися до міжнародних мереж. Здебільшого це залежить від відсутності знань про те, як створювати комерційно привабливу продукцію та послуги, яких потребують сучасні ринки збуту. Структури з підтримки підприємництва в Україні також набагато менш інтегровані, ніж відповідні західні структури, і це стосується як двосторонніх, так і багатосторонніх зв'язків. Крім того, українські інфраструктури з підтримки бізнесу є недостатньо залученими до міжнародних мереж через нестачу відповідної інформації [2, с. 74].

Нових можливостей підприємництво може досягти у короткотривалій і довготривалій перспективах у разі впровадження на державному рівні таких заходів:

- тимчасове звільнення від податків для малого та середнього бізнесу,
- надання доступних кредитів для стимулювання експорту;
- ліквідація регуляторних бар'єрів та регулювання тарифів на користь національних виробників;
- формування інфраструктури, забезпечення державних замовлень і прозоре проведення тендерів;
- розширення структури пропозицій на внутрішньому ринку товарів та послуг;
- створення ефективного конкурентного середовища;
- стимулювання інноваційного розвитку;
- відродження підприємницької ініціативи населення;
- створення додаткових робочих місць та підвищення гнучкості зайнятості;
- зміцнення економіки у регіонах;
- оптимізація державного регулювання підприємницького сектора за допомогою заходів дерегуляції, спрямованих на досягнення європейських стандартів;
- підвищення соціальної відповідальності;
- активізація участі громадськості в прийнятті управлінських рішень стосовно покращення бізнес-середовища.
- розвиток державно-приватного партнерства в Україні [3, с. 105].

Незважаючи на низку проблем, що ускладнюють діяльність підприємств, для їх усунення урядом виконані вагомі дії, зокрема: упорядковано процедури проведення перевірок суб'єктів підприємництва органами, що здійснюють контроль, та зменшення їх кількості; зроблено перші кроки щодо захисту вітчизняних підприємств від протиправних захоплень (рейдерства); спрощено механізми одержання дозвільних документів; проведено значну роботу з підготовки законодавчих актів у сфері дерегуляції підприємницької діяльності; запроваджено єдиний спрощений порядок державної реєстрації юридичних осіб і фізичних осіб-підприємців та надання інших адміністративних послуг. Реєстрація підприємницької діяльності сьогодні відбувається упродовж 1–3 днів. За цим показником, згідно з даними експертів Світового банку, Україна входить у десятку кращих країн Європи; створено Єдиний державний реєстр юридичних і фізичних осіб-підприємців, відомості якого відкриті й загальнодоступні, запроваджено електронну реєстрацію суб'єктів підприємництва; затверджено та реалізовано численні регіональні й місцеві програми розвитку малого й середнього підприємництва [4, с. 110].

Таким чином, підприємництво – є однією з найважливіших складових сучасної економіки. За своєю економічною природою воно нерозривно пов'язане з ринковим господарством і є його продуктом. В Україні сьогодні є багато проблем, що перешкоджають розвитку національного підприємництва, вирішення яких забезпечить підвищення ефективності підприємницької діяльності, розширення підприємницького сектора, зменшення тіньового. Провідну роль у подоланні таких проблем повинна взяти держава. Сьогодні немає чітких прогнозних розрахунків щодо можливих позитивних і негативних наслідків для економіки, але перспективи є очевидними, особливо, якщо врахувати, що процес асоціації з ЄС набрав чинності і суттєві зміни та реформи у сфері підприємництва є невідворотними. Важливо, що в умовах ринкової трансформації економіки України розвиток підприємництва є основою економічного і соціального розвитку, вирішення соціальних проблем, подолання бідності та забезпечення високого рівня життя громадян.

Рівень підприємницької діяльності в Україні залишається недостатнім, навіть з урахування численних дій у сфері покращення підприємницької діяльності, і вимагає подальшого покращення. Врахування та вирішення зазначених проблем у сфері розвитку підприємництва забезпечить підвищення ефективності вітчизняного підприємництва, розширення підприємницького сектора, зменшення тіньового сектора та створення сприятливих умов для розвитку підприємництва

Перелік використаних джерел:

1. Романовський О. О. Вплив підприємництва, підприємницької освіти та підприємницьких університетів на національне економічне зростання. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1707>.
2. Щегель С. М. Інноваційні підходи до розвитку підприємницької інфраструктури та покращення бізнес-клімату. *Підприємництво як рушійна сила суспільного прогресу*: матеріали круглого столу (Київ, 1 грудня 2016 р.). Київ, 2016. С. 72–74.
3. Кашуба О. М. Підприємництво в Україні: проблеми і перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2015. № 6. С. 103–106.
4. Скорук О. В. Стан та проблеми розвитку підприємництва в Україні. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2016. Випуск 2 (02). С. 107–110.